

Kako kaže autor: "Jurimo u budućnost, ali tu budućnost oblikuje brzina promjena, a ne mi. Svijet je kao zrakoplov s automatskim pilotom, čija brzina raste, ali koji nema odredište".

Na kraju, knjigu *Izvan kontrole* svakako valja pročitati. Napor koji je autor u nju uložio da bi objasnio glavne političke tokove u dvadesetom stoljeću kao polazište za predviđanje skore budućnosti, omogućava spoznaju glavnih opasnosti za današnji svijet, ne samo politolozima i političarima, nego i širem krugu čitatelja.

Siniša Tatalović

Recenzija

Michael Nelson (ed.),

The Elections of 1992

A Division of Congressional Quarterly Inc., Washington, D.C., 1993.

Knjiga *The Elections of 1992* predstavlja najnoviju analizu u nizu američkih izbora urednika Michaela Nelsona, profesora političkih znanosti na Rhodes College (SAD). Nelson je, do danas, uz ovu, objavio još dvije knjige o američkim izborima: *The Elections of 1984*, i *The Elections of 1988*. Kao i dvije prethodne, i ova je knjiga, nedvojbeno, dragocjen izvor postizbornih komentara iz pera eminentnih američkih politologa. Sama knjiga sadržava osam eseja, od kojih svaki predstavlja osvrt na određeni aspekt izbora. Nelsonov pristup u izradi ove knjige, kako sam kaže, sastojao se od okupljanja tima renomiranih stručnjaka koji su dobili zadatak da opišu i analiziraju

izbore kao skup različitih događaja u širem povijesno-teoretskom kontekstu.

Donald E. Stokes i John J. Dilulio, Jr. ("The Setting: Valence Politics in Modern Elections") analiziraju utjecaj strukture političkih pitanja na opredjeljenje birača odnosno nestalnost biračkog ponašanja (*volatility*). Polazeći od velikih oscilacija u ispitivanjima javnoga mnijenja (ankete CBS News i New York Timesa) Stokes i Dilulio nastoje odgovoriti na pitanje koji je bio osnovni motiv za nestalnost u opredjeljenju birača spram pojedinih predsjedničkih kandidata od 1991. godine do samih izbora? Po Stokesovom i Diluliovom mišljenju motivaciju birača u izborima 1992. nije moguće objasniti oprečnim političkim stavovima predsjedničkih kandidata. Nasuprot tzv. *pozicijske politike* (u kojoj birači ocjenjuju kandidate s obzirom na njihova opredjeljenja u odnosu na pojedina politička pitanja npr. za ili protiv abortusa) oni predpostavljaju drugu moguću osnovu za ocjenjivanje kandidata - tzv. *vrijednosnu politiku* (ocjenjivanje kandidata na osnovu stupnja do kojega ih birači povezuju sa "stanjima, ciljevima, ili simbolima koji su gotovo uvijek općenito odobreni ili neodobreni od strane biračkoga tijela", str. 7). Središnja Stokesova i Diluliova teza oblikovana je u tvrdnju da su "vrijednosna politika i pitanja bila, te nastavljaju biti, znatno važnija u oblikovanju stranačkog ponašanja, kandidata i birača nego što se to obično misli" (str. 11). Stokes i Dilulio na kraju izvode zaključak da su izbori 1992. godine bili "vrijednosni izbori par excellence" (str. 15), a uspjeh Billa Clintona oni pripisuju prvenstveno predizbornoj kampanji zasnovanoj na vrijednosnim pitanjima.

Ryan J. Barilleaux i Randall E. Adkins ("The Nominations: Process and Patterns") analiziraju proces nominacije predsjedničkih kandidata. Pravila po kojima se kandidati nominiraju unutar političkih stranaka često variraju, no Barilleaux i Randall ističu da

autorica, mogla bi se tako objasniti raširenim cinizmom spram vlasti, krajnjim individualizmom, osjećajem nemoći isl. Iz toga proizlazi da je problem u američkoj politici kulturne prirode, da je to zapravo problem samoga društva, građana kojima sve više nedostaje osjećaj političke pripadnosti i građanske svijesti. Polazeći od Lincolnove izreke o Americi kao "posljednjoj najboljoj nadi na svijetu" (str. 109), autorica zaključuje da bi mnogi ljudi i mnoge demokracije danas u svijetu mogle propasti bez američke podrške, što će predstavljati "veliko opterećenje za američku demokraciju u sljedećem stoljeću" (str. 123).

Michael Nelson ("The Presidency: Clinton and the Cycle of Politics and Policy"), uzimajući u obzir obećanja iz predizborne kampanje te osobne sposobnosti i vještine Billa Clintona, nastoji odgovoriti na pitanje - što novoga predsjednika očekuje u predstojećem mandatu? Nelson, analizirajući vještine, ideje i izbore oblikuje svojevrsnu cikličku teoriju predsjedničke politike. Polazeći od kronoloških političkih ciklusa autor ističe tri tipa predsjednika od koje je svaka povezana uz određenu političku situaciju: *predsjednik pripreme*, *predsjednik postignuća* te *predsjednik konsolidacije*. Zadaća predsjednika u periodu pripreme jest pripremanje terena za predstojeću fazu - period postignuća, nakon koje dolazi posljednja faza - konsolidacija. George Bush bi, prema Nilsonu, predstavljao primjer "predsjednika konsolidacije" dok od Clintona očekuje da bude "predsjednik pripreme". Autor na kraju zaključuje da bi Clinton mogao postati predsjednik postignuća tek u svojem eventualnom drugom mandatu.

Gary C. Jacobson ("Congress: Unusual Year, Unusual Election") analizira učinke kongresnih izbora 1992. na strukturu Kongresa. Za razliku od većine predhodnih izbora izbori 1992. obilježeni su priličnim promjenama. Jacobson ističe da su se

izborni učinci posebno odrazili na povećano zastupstvo žena u Kongresu, posebno u Senatu gdje se broj žena utrostručio. Povećano je i zastupstvo latinoamerikanaca te crnaca. Istovremeno broj ponovno izabраниh zastupnika smanjio se u odnosu na predhodne izbore. Prekrajanje izbornih jedinica u odnosu na novo nastalu demografsku sliku svakako je bilo jednim od uzroka promjene demografske strukture Kongresa. Jacobson za sljedeće kongresne izbore predviđa veći uspjeh kandidata Republikanske stranke, posebno ukoliko se Clintonova administracija pokaže nesposobnom da ostvari predizborna obećanja.

Michael Nelson ("Conclusion: Some Things Old, Some Things New") zaključuje da su izbori 1992. godine od posebnog značenja iz više razloga. Kao najvažnije promjene koje su ovi izbori unijeli u američku politiku te vođenje i organiziranje predsjedničkih izbora Nelson navodi generacijsku promjenu u vrhu izvršne vlasti, izbor kandidata Demokratske stranke, poboljšanje kvalitete predizborne kampanje, inovativnu ulogu medija u kampanji, nezavisnu kandidaturu Ross Perota, naglu promjenu u demografskoj strukturi Kongresa te, za učinkovitost saveznog zakonodavstva sigurno najvažniju promjenu, kraj *podijeljene vlade* tj. situacije u kojoj jedna stranka kontrolira Kongres dok je istovremeno predsjednik SAD-a pripadnik druge stranke.

Ovo je svakako jedna od značajnijih knjiga do danas napisanih o američkim izborima 1992. godine, koji će sigurno još dugo vremena biti jedna od najaktualnijih tema politoloških diskusija i to ne samo u SAD-u. Čitatelj će tu sigurno naći brojne vrlo korisne informacije o predizbornim kampanjama pojedinih predsjedničkih kandidata, ulozi javnih medija, te iscrpne izborne rezultate i rezultate ispitivanja javnoga mnijenja.

su temeljne okolnosti procesa nominacije ostale stabilne još od ranih 1980-tih. Autori nadalje opisuju okolinu u kojoj se odvija proces nominacije navodeći njezine četiri temeljne karakteristike: (1) postupke i vremensko tempiranje selekcije delegata, (2) ulogu medija kao posrednika u procesu nominacije, (3) važnost prikupljanja financijskih sredstva i (4) poduzetničku prirodu predsjedničke kandidature. Ukoliko pojedina politička stranka ne kontrolira Bijelu kuću ili ukoliko njen predsjednik odlazi s dužnosti, ističu Barilleaux i Randall, u predsjedničkoj nominaciji formirati će se veliko polje natjecatelja. Proces koji se pri tom odvija oni dijele u pet faza: (1) *sezona izlaganja kandidata*; (2) *faza eliminacije kandidata*; (3) *faza redukcije kandidata*; (4) *faza pročišćavanja* i (5) *faza konvencije*. Autori na kraju zaključuju kako su i George Bush i Bill Clinton osvojili svoje stranačke nominacije zahvaljujući učinkovitom djelovanju u okvirima sustava predsjedničke nominacije.

Paul J. Quirk i John K. Dalager ("The Election: A 'New Democrat' and a New Kind of Presidential Campaign") ispituju kvalitetu predsjedničke kampanje. Polazeći od osnovnih značajki predizbornih kampanja Busha, Clintona i Perota autori se pitaju jesu li kandidati u dovoljnoj mjeri raspravljali o najvažnijim političkim pitanjima, te jesu li birači bili dovoljno informirani o stajalištima i osobinama predsjedničkih kandidata. Quirk i Dalager na ta pitanja daju negativan odgovor, navodeći da se ukupna kvaliteta predizborne kampanje u 1992. godini u stanovitoj mjeri ipak popravila. Uz predizbornu kampanju Quirk i Dalager također detaljno analiziraju i izborne rezultate. Autori na kraju, na osnovu ispitivanja javnoga mnijenja, navode da je najveći broj birača glasovao za Clintona zbog ekonomskih pitanja i politike zapošljavanja, na drugom mjestu po važnosti bio je deficit budžeta, dok je pitanje

zdravstvenog osiguranja bilo na trećem mjestu. Što se tiče osobina kandidata Bushu je najveći dio birača priznavao veliko političko iskustvo, dok se od Clintona očekivalo uvođenje potrebnih promjena.

Philip Meyer ("The Media Reformation: Giving the Agenda Back to the People") govori o ulozi javnih medija u izbornom procesu. Javnim medijima često se pripisuje pristranost i manipulativni utjecaj na birače. Meyer razmatra nove načine upotrebe medija od strane predsjedničkih kandidata u predizbornoj kampanji 1992. godine. Uz to on smatra da su od posebne važnosti bile i inovacije koje su u predizbornu kampanju uveli sami mediji. U procesu slabljenja utjecaja političkih stranaka u SAD-u Meyer ističe da su iste one tehnološke promjene koje su dovele do toga da masovni mediji preuzmu ulogu političkih stranaka dovele i do fragmentacije samih medija. Taj proces istovremeno omogućuje kandidatima da se uspješno okoriste i manipuliraju modernom tehnologijom. Autor također zapaža i jedan novi trend u američkom tisku - porast tiraže specijaliziranih časopisa i lokalnih listova. Tisak pak usprkos promjenama gubi na utjecaju, što je najvećim dijelom posljedica konkurencije koju čini televizija. Mayer izvodi zaključak da je predizborna kampanja 1992. bila uglavnom koncentrirana oko ekonomskih i političkih pitanja dok je pitanje ličnosti kandidata bilo u drugom planu.

Jean Bethke Elshain ("Issues and Themes: Spiral of Delegitimation of New Social Covenant?"), za razliku od većine analitičara, smatra da ekonomska pitanja nisu bila od presudne važnosti u izborima 1992. godine. Ona, naime, smatra da američki birači općenito pokazuju sve veći cinizam spram politike. U tom smislu ekonomska pitanja bila bi samo jedan aspekt svojevrsne "spirale delegitimacije". Ukupna delegitimacija politike, smatra

Obavijest čitateljima

U prethodnom broju *Političke misli* (broj 2/1994.) u tematskom bloku o Thomasu Jeffersonu učinjena su dva neugodna urednička propusta:

- izostala je bilješka o tome da su članci hrvatskih autora o Thomasu Jeffersonu napisani na temelju izlaganja na prethodno održanom skupu koji su zajednički organizirali Američki centar u Zagrebu, Hrvatsko udruženje za društvene i humanističke znanosti i časopis *Politička misao*;

- ispuštena je napomena da je izbor iz pisama i autobiografije Thomasa Jeffersona s engleskog prevela Božica Jakovljević.

Ovime se zbog učinjenog propusta ispričavamo gospodi Jakovljević, Američkom centru, Hrvatskom udruženju za društvene i humanističke znanosti kao i čitateljima *Političke misli*.

Uredništvo